Digitaliseret af | Digitised by

DET KGL. BIBLIOTEK
Royal Danish Library

Forfatter(e) | Author(s):	Munch, Andreas.; af A. Munch.
Titel | Title:	Fangen paa Munkholm : dramatisk Billede
Udgivet år og sted | Publication time and place:	Kristiania : Den Norske Forlagsforening, 1875
Fysiske størrelse | Physical extent:	84 s.

DK

Materialet er fri af ophavsret. Du kan kopiere, ændre, distribuere eller fremføre værket, også til kommercielle formål, uden at bede om tilladelse. Husk altid at kreditere ophavsmanden.

UK

The work is free of copyright. You can copy, change, distribute or present the work, even for commercial purposes, without asking for permission. Always remember to credit the author.

PUBLIC DOMAIN

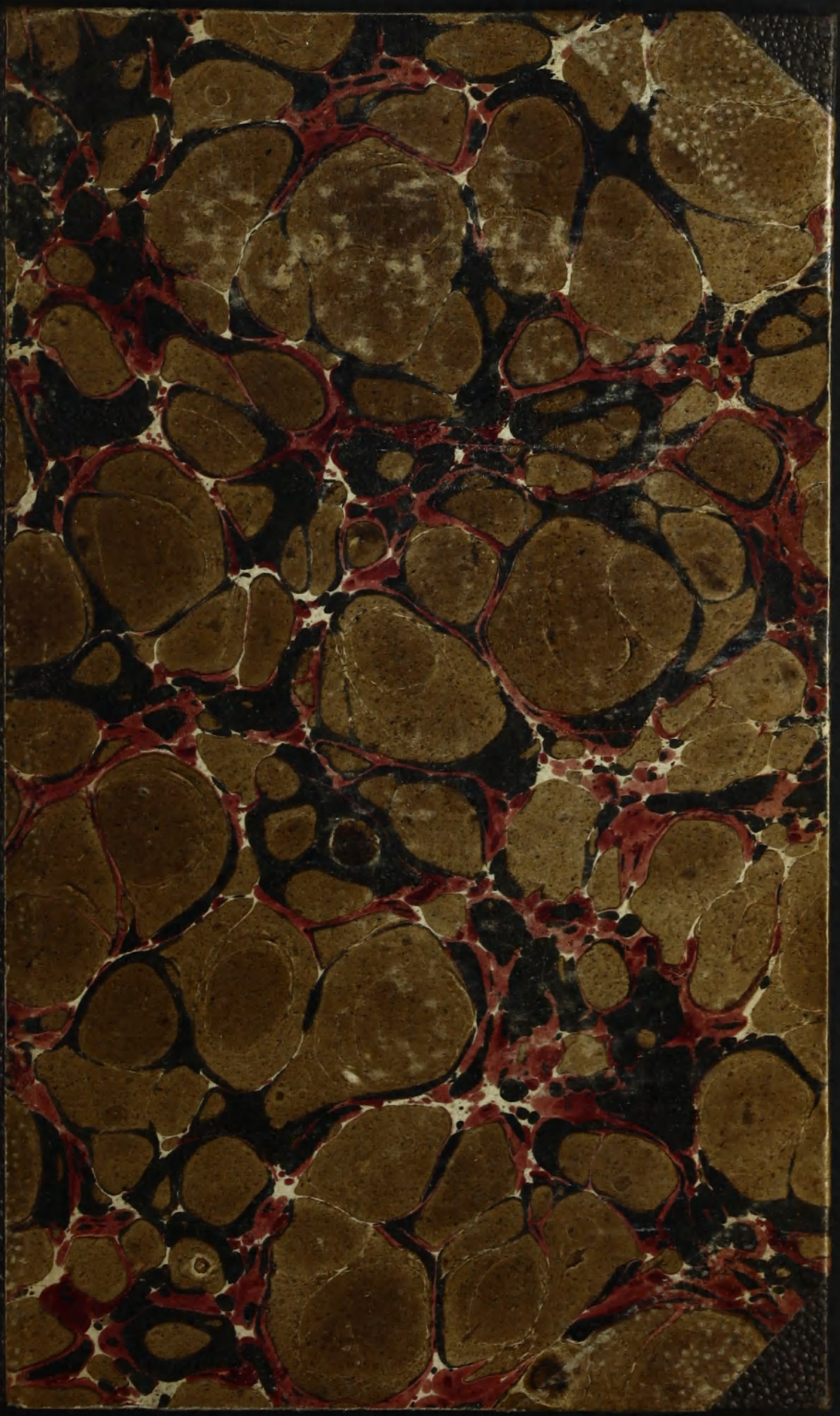

55.- 168.

DET KONGELIGE BIBLIOTEK
130020572389

BIBLIOTHECA REGIA HAFNIENSIS

FANGEN PAA MUNKHOLM,

DRAMATISK BILLEDE

AF

A. MUNCH.

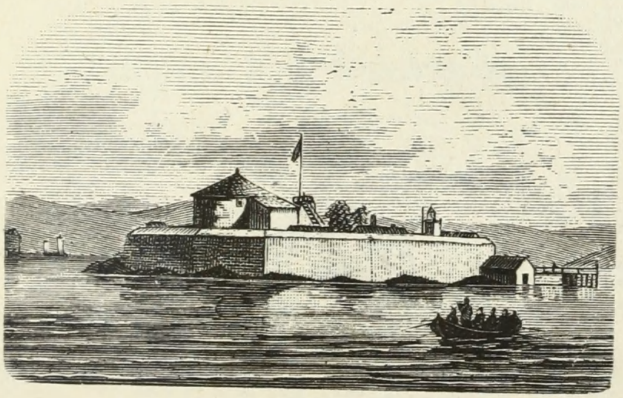

KRISTIANIA.

DEN NORSKE FORLAGSFORENING.

(H. Aschehoug & Co. Alb. Cammermeyer. J. W. Cappelen.

P. T. Mallings Boghandel.)

1875.

BIBLIOTHECA REGIA SEMPERVIVA

H. J. Jensens Bogtrykkeri.

Fangen paa Munkholm.

Personer.

I første Afdeling.

Griffenfeld.

Major Skeen, Kommandant paa Munkholm.

Peder, hans Søn.

Ulrik Frederik Gyldenlöve, Statholder i Norge.

En Officeer.

Vagt, Tjenere, Soldater.

(Tiden 1685.)

I anden Afdeling.

Griffenfeld.

Peder Svendsen Skeen, Præst.

En Vagtmester.

(Tiden 1698).

Første Afdeling.

Griffenfelds Fangecelle paa Munkholm, et Taarnkammer med et tilgitret lidet Vindu høit oppe i Væggen, med et Par Trin op til i Muren. Naar den jernbeslagne Dør i Baggrunden aabnes, seer man derudenfor Vagtgangen, hvor bevæbnede Skildvagter vandre frem og tilbage. Midt paa Gulvet i Cellen et Egebord, hvorpaa en Globus, Bøger, Skrivetøi og Papirer. Ved Bordets ene Ende sidder Griffenfeld i en Lænestol, ved hans Side paa en Skammel Major Skeens Søn Peder, en næsten voxen Gut, som han underviser.

Griffenfeld (idet han lægger Bogen bort.)

Nu, Peder, maa vi slutte for idag.
Det svage Skjær fra Gitteret hist oppe
Gjør, at jeg ei kan skjelne Texten meer —
Jeg tror, at Skumringen alt falder paa.

Peder.

Ak, det var Skade! — Den Historie,
Plutarch fortæller om Themistokles,
Var just saa morsom — I gjengiver den

Saa levende, at jeg kan neppe vente
Til Morgentimen. Lad os tænde Lys! —
Saa gaar jo Læsningen kun desto bedre.

Griffenfeld.

Du glemmer, Peder, at jeg er en Fange,
Som ei faar Lov at have Lys i Cellen.

Peder.

Det er jo grusomt! — O, hvor skrækkeligt
At sidde her alene og i Mørke
De lange Aftentimer!

Griffenfeld.

Ja, mit Barn,
Der er saa meget grusomt her i Verden.

Peder.

Men at min Fader kan befale Sligt!
O, jeg vil bede ham — han skal tillade,

Hvad uslest Tigger ikke savner dog,
At Lampen tændes i den mørke Kveld.

Griffenfeld.

Din Fader, Kommandanten, lyder kun,
Hvad ham er selv befalet. Og han har
Mig lettet Fængslets Byrde, hvor han kunde.
Han har jo tilladt mig at have Bøger
Og Skrivetøi, den kosteligste Skat
En Fange eie kan, og som, jeg veed det,
Var og forbudt. Det voved han i Smug.
Men Lyset fra min Celle vilde sees
Fra Byen af, og kunde røbe Alt;
Kun derfor har han vel mig nægtet det.
Disciplene i Trondhjems lærde Skole
Har han og tilladt hid at komme over
I deres Fritimer, at læse med mig.
Og saa, tilsidst, har han ei givet Dig,
Sin egen Søn, i Lære hos den Fangne,
Til Selskab i hans tvungne Ensomhed?

Peder.

For dette maa *Vi* takke, ikke *I*,
Min ædle Herre. Thi hvor kunde han
Vel fundet bedre Lærer for sin Søn?

Griffenfeld.

Du er en opvakt, en lærvillig Gut.
Det glæder mig at kunne forme her
Dit unge Sind, som bær' en Verden i sig,
Mens selv jeg er fra Verden udelukket.
See, derfor vil jeg og, da Du har Lyst
At blive her lidt længer denne Kveld,
Fortælle Dig en skjøn Historie,
Som jeg kan udenad.

Peder.

O, det var herligt! —
Er den og fra de gamle Grækers Tid?

Griffenfeld.

Nei, Søn, den er fra meget yngre Tider,
Ja, fra et christent Land ei langt herfra.
Den viser, vi behøve ei at gaa
Saa langt tilbage, for at støde paa
En Skjæbne, lignende Themistokles's.

Peder.

Hvad? Nær vor Tid man skulde have dømt
En saadan Statsmand til Landflygtighed,
Endskjønt han havde frelst sit Fædreland?

Griffenfeld.

Ja, nogenlunde saa. Men hør nu efter:
Der var engang en enevældig Konge,
Og ved hans Hof der levede en stor
Og mægtig Mand, som ved sin egen Kløgt
Og Kongens Naade var fra ringe Stand
Opsteget til de største Æresposter

I Riget. Han var Kongens høire Haand, —
Alt i Regjeringen gik gjennem ham,
Og viid, han brugte denne store Magt
Til Landets Gavn, alt som han kunde bedst. —
Imidlertid belønned Kongen ham
Med alle Gaver, som en Gud paa Jorden
Har i sin fulde Haand: Rigsgreve blev han,
Fik Gods og Guld, blev overhængt med Ordner.
Ja, paa det sidste tilbød man ham selv
At ægte en Prindsesse.

Peder.

O, det er
Jo som et Eventyr! — Han fik Prindsessen?

Griffenfeld.

Nei, thi han vilde ikke have hende.
Tænk, hvor formasteligt! — Men se — hans Hu
Stod vel ei til hin stolte kolde Dame,
Der vilde bragt ham i det fremmede Slæng,

Hvis Magt ved Hoffet just han modarbeided.
Maaske hans Tanke og var hos en Anden.
Nok er det, han afslog Prindsessens Haand
Og vakte derved mange bitre Fiender —
Der svigted ham hans Klogskab.

Peder.

Men hans Høisind,
Hans Ærlighed mig huer meget bedre.
Den maatte og hans Venner skjønne paa.

Griffenfeld.

Hans Venner? — O, du Barnesjæl, som tror,
At en Minister end kan have Venner,
Der holde ud i Prøvelsen! —

Peder.

Men Kongen
Var dog hans fuldtro Ven, saa var han sikker.

Griffenfeld.

Det stoled han og overmodig paa,
Og skred saa fremad paa sin Seiersbane.
Det lod og til, at Alt gik godt endnu;
Man smigred for ham, hæved ham til Skyen,
Og fra sit høie Stade saa han ei
De lumske Snarer, som man lagde for ham. —
Men Slaget kom som Lynet, uformodet.
En Dag, som han tog op til Kongens Slot
I al sin Pragt, at holde Statsraad der,
— Han skred just stolt igjennem Forgemakket
Og Alle bukked sig for ham til Jorden —
Da blev han pludselig af Vagt omringet;
Man arrestered ham i Kongens Navn,
Fratog ham haanligt Kaarde og Papirer
Og slæbte ham saa ad en Bagport ud
Til Slotskanalen, hvor en Baad ham vented
Og førte ham ud til et fast Kastel
I Byens Nærhed. Der man kasted ham
I ensomt Fangehul.

Peder.

Men Kongen, Kongen!
Han lod dog høre fra sig? Ja, o siig det,
Den var imod hans Villie, denne Voldsdaad.

Griffenfeld.

Den Ordre, hvorved Offeret blev fængslet,
Var underskrevet af den samme Konge,
Der havde hævet ham saa høit og snart.
Saa ender Folkegunst, som Kongegunst:
Themistokles faldt for et Folks Utroskab,
Men denne Statsmand for en Hofintrigue.
Det kommer ud paa Et, thi Magten daarer.
Forgjæves bad han om at blive stillet
For Kongen, der at tale selv sin Sag —
Han har ei skuet Kongens Aasyn siden.

Peder.

Men Sagen blev dog undersøgt — der var
Dog Lov og Ret i Landet?

Griffenfeld.

Ja, bevares.
Ministeren blev stillet for en Ret,
Hvis Medlemmer af Kongen var udnævnte.
For disse kunde han forsvare sig.

Peder.

Saa maatte han frikjendes? —

Griffenfeld.

Han blev dømt
For Underslæb og Høiforræderi
At have Ære, Liv og Gods forbrudt.

Peder.

O, skrækkeligt! — Og han var ikke skyldig?

Griffenfeld.

Ak jo, som Menneske han vist var skyldig
I mangen Svaghed, Daarskab, Overmod,

Men ikkun for Samvittighedens Domstol.
De Handlinger, hvorfor hin Ret ham dømte,
Var netop hans Fortjenester som Statsmand.

Peder.

Hvor kunde dette ske?

Griffenfeld.

O, meget let.
Thi Dommerne var valgte blandt hans Fiender
Og saa hans Færd i Hadets Farveskjær.
Dog var der selv blandt dem tre brave Mænd,
Som ikke vilde underskrive Dommen.

Peder.

Den blev dog aldrig udført — ikke sandt?
Nu traadte Kongen til med Liv og Naade?

Griffenfeld.

Ja, nu kom Kongens Naade. Hør, hvorledes:

Da Dom var fældet, appellered Fangen
Til Kongens Naade. Svar blev ham forkyndt,
At ingen Naade var for ham at vente,
Han maatte forberede sig til Døden.
Saa stræbte han da og med Tro at gjøre.
Han søgte at afrive, en for en,
De fine Nervetraade, som forbinde
En Mand med dette Jordeliv, med Alt,
Det skjænke kan af Sol, af Virkelyst.
Ja, selv det Faderkjærlighedens Haab,
Som drog ham til hans Barn, hans eneste,
Han stræbte at udrive af sit Bryst.
Han kasted sig for Gud i Støvet ned,
Bad ham om Kraft i disse sidste Timer
Og om den Naade hist bag Dødens Port,
Som Herrens Ord forjætter Synderen.
Det syntes, han blev bønhørt. Der kom Ro
Og stille Fred i hans oprørte Sjæl,
En Fred, som naar den kolde Vintersol
Svagt rødmer Sneen, der bedækker Alt.

Saa, da den endelige Time slog,
Han traadte rolig, fattet fra sit Fængsel
Ud i Kastellets Gaard, der var omsluttet
Af en Soldaterkreds. Midt deri saa han
Skafottet hæve sig, med Sort betrukket,
Og ved dets Side Ligkisten, der skulde
Modtage snart hans blodigt delte Krop.
Forunderligt! — Han saa paa denne Rædsel
Som om den ei gjaldt ham, som om det Legem,
Her skulde lide, ikke meer var hans —
Men Sjælen hæved han i Bøn til Gud —
Den, følte han, de kunde ikke dræbe.
Som baaret af usynlig Kraft han steg
Op ad Skafottets Trin — stod rolig der
Med Bødlen ved sin Side; for hans Aasyn
Man sønderbrød hans grevelige Skjold.
Selv bandt han op sit lange Haar og knæled,
Og lagde saa sit Hoved ned paa Blokken —
Alt som mekanisk. Og dog saa han Alt,
Saa Bødlen blotte Sværdet, hæve det,

Saa Blinket, vented Slaget. Det Sekund
Var ham en Evighed. Hans hele Liv
Gik i eet Øieblik forbi hans Sjæl
Og endte i en Bøn, en Bøn til Gud.
Men Hugget kom ei. Som i Drømme hørte
Han kun en Røst, der raabte: „Naade, Naade!
Hans Majestæt har skjænket Fangen Livet!“
Da brast den Kraft, som havde baaret ham.
Han sank i Afmagt. — Da han deraf vaagned,
Han fandt sig atter i sit gamle Fængsel.
En General stod for ham, som forkyndte,
At Kongen havde af sin store Naade
Ham skjænket Livet og forandret Straffen
Til evigt Fængsel. Vel det vared noget
Forinden han begreb, hvad denne Naade
Bar i sit Skjød. Men da han fatted det,
Da Tanken om livsvarigt, ensomt Fængsel
Brød ind paa ham med al sin mørke Gru,
Da tabte han sin Ro, sin Sjælefred.
I vilde Klager brød han ud, og jamred:

„Den Naade er jo haardere end Straffen!
Hvi lod man mig ei dø? — Jeg havde jo
Smagt Dødens Bitterhed til sidste Draabe.
Alt var jo endt! Og nu man vækker mig
Til fortsat Dødskamp gjennem mange Aar!“
Saa klaged han, men kun for døve Øren.
Forgjæves bad han, trygled han om fri
At maatte tjene Kongen, var det end
Kun som Soldat sin hele Levetid.
Han var jo ung endnu — han kunde kjæmpe
For Fædrelandet, dø for det med Glæde,
Kun ikke som et levende Kadaver
Henkastes daadløs i en Fængselsgrav! —
Hans Bøn blev ikke hørt. Ja, for at ei
Hans Klage skulde naa til Kongens Øren,
Man sendte ham op til et ensomt Fængsel
Fjernt paa Klippe-Ø ved Rigets Udkant.
Og siden har man ikke spurgt til ham.
Han er vel død i Fængslet kan jeg tro.

Peder (springer op.)

Nei, end han lever! Han er ikke glemt!
Endnu dog gaar hans Ry vidt over Norden;
Hans Fald, hans grumme Skjæbne dybt er følt.
Og fra det arme Folk gaar mangt et Blik
Og mangt et Suk hidop til Munkholms Klippe.
Der findes ei en Dreng i Trondhjems By,
Som ei misunder mig den store Lykke,
At være den berømte Fanges Lærling.
Vel er jeg ung endnu og uerfaren
I Statens Sager, men dog godt jeg veed,
At den Historie, I nys fortalte,
Var Eders egen. Ja, I er den store,
Den haardt forfulgte Kantsler Griffenfeld!

(Han knæler ned og kysser Griffenfelds Haand.)

Griffenfeld (reiser ham op.)

Tys, nævn ei dette Navn. Væk ei de Døde —
Du har jo hørt, Grev Griffenfeld er død.
Det er en ringe Skolemester kun,

Som har fortalt Dig her hans Levnetsløb,
Paa det, Du af hans Skjæbne kunde tage
Advarsel, naar Du stræber frem i Livet.
Du er en opvakt Dreng, som han det var.
Hold Dig til Bogen kun, til Videnskaben,
Dens rene Krands lad smykke kun din Tinding,
Grib aldrig efter Magtens tunge Krone. —
O, havde han og holdt sig til sin Bog,
Sin Videnskab! — Han var saa lykkelig
Dengang han hersked ikkun over Bøger!

Peder.

O, Herre! I er altfor god, at tænke
Paa et saa ringe Liv, som mit kan vorde,
Naar Eders eget ei er sluttet end.
Den store Aand, som Gud har skabt, at virke
For Millioners Vel, kan han ei lade
For stedse lænket fast til Klippen her —
Den maa engang befries, som Prometheus!

Griffenfeld.

Formast Dig ikke, Dreng, at ville granske
I Guds Raadslagning. Hvad er vel for Ham
Et Spand af Tid, som dette Fængselsliv?
Ja, visselig skal denne Aand befries,
Naar Han det vil — og finde nye Baner,
Som ei begrændses meer af Jordens Kreds.

Peder.

Og hvorfor ei paa denne Jord endnu,
I dette Land, som trænger haardt til Eder?
Slig Uretfærdighed kan ei bestaa.
O, jeg er sikker paa, fik Kongen vide
Kun ret, hvad I maa lide, hvordan han
Af Eders Fiender lumskt er ført bag Lyset —
Han maatte røres, maatte aabne Eder
Det grumme Fængsel, ja, maaske sit Hjerte.

Griffenfeld.

Viid, Kongens Hjerte er kun aabent for

Hans Yndlinger, hans Jagt- og Svirebrødre,
Ei meer for mig. Men sæt end, at saa var —
Hvor findes Den, som vilde og som kunde
Igjennemtrænge vel den Muur af Løgn
Og Had og Fiendskab, som omslutter det?

Peder.

Han er alt funden! — Jeg, min ædle Herre,
Jeg selv vil gaa til Kongen nu for Eder.
I smiler? — Ja, jeg seer det nok, I ynkes
Kun over Drengen, som kan tænke paa
At føre ud, hvad ingen Mand har vovet.
Og dog — hvem veed? — Maaske det lykkes just
Den Unge, Ubekjendte, ham, som Ingen
Mistænke kan, at finde Vei til Kongen!

Griffenfeld.

Men, Peder, Veien did er grumme lang —
Hvorledes kommer Du til Kjøbenhavn?

Peder.

O, det behøves ei at gaa saa langt,
Nu Kongen er i Trondhjem.

Griffenfeld (farer op.)

Hvad? — i Trondhjem?
Kong Christian i Trondhjem? — Ak, Du drømmer,
Mit kjære Barn.

Peder.

Nei, selv jeg har ham seet,
Da han med Stads og Pragt drog ind i Byen
For fire Dage siden.

Griffenfeld.

Og man har
Ladt mig uvidende derom? — Selv Du
Har 'ikke sagt mig det, før nu?

Peder.

Det var
Fordi min Fader havde strængt forbudt det.
Men nu, da selv I har mig værdiget
Et Blik i Eders store, dunkle Skjæbne,
Nu kunde jeg ei længer være taus
Om Kongens Nærhed. Thi jeg seer i den
Et Fingerpeg fra Gud, at jeg skal handle.

Griffenfeld.

Min Søn — vil Du mig tjene — skaf mig strax
Din Fader, Kommandanten, nu i Tale.

Peder.

Men, Herre, han maa ikke vide af
Hvad vi har fore —

Griffenfeld.

Derom siden. Gaa
Nu til din Fader — bed ham komme hid

Et Øieblik — det gjælder Liv og Død.
Gaa, skynd dig dog! —

Peder.

Velan, jeg maa Jer lyde,
Men snart jeg kommer atter hid, saa Vi
Kan overlægge Planen.

(Han banker tre Slag paa Døren og bliver udladt af Vagten udenfor, hvorpaa Døren igjen lukkes.)

Griffenfeld (alene, gaar urolig op og ned.)

Han er mig nær! — Hvad vil han vel i Trondhjem?
Er det fordi han drages op til mig
Af Anger og af gammel Kjærlighed? —
Men hvi har han da ventet fire Dage
Og ikke søgt mig? — Hvi har Kommandanten
Forbudt at melde mig den store Nyhed? —
O Daare, som jeg er! At lade mig
Anfægte saa af denne Konges Nærhed,

Hvis Svaghed, Utak jeg saa dyrt har lært!
Og dog — jeg kan ei værge mig derfor —
Den Ro i Sindet, jeg saa møisomt havde
Tilkjæmpet mig, er veget i et Nu
For mindste Pust fra Den, jeg maa foragte.
Er de ei endnu om ham, mine Fiender?
De sørge nok for, at han ei faar Tid
At skjænke mig en Tanke, selv om han
Seer Munkholms Fæstning lige for sit Øie.
Han veed maaske ei selv, at jeg er der.
Og dog — trods Alt — et Hav af vilde Længsler,
Af Haab, af Frygt opvælder fra mit Bryst,
Som længst jeg troede dødt for denne Verden.
Ha — denne Uvished fortærer mig! —
Vil Kommandanten komme? — Og hvad saa?
O, for et Øieblik af Frihed kun! —

(Døren i Baggrunden aabnes. Major Skeen, Kommandant paa Munkholm, træder ind.)

Kommandanten.

I har forlangt at tale med mig, Fange? —

Griffenfeld.

Ja. Og jeg takker Eder, Kommandant,
Fordi saa snart I har opfyldt mit Ønske.

Kommandanten.

Hvad vil I mig?

Griffenfeld.

Et Spørgsmaal først. Forholder
Det sig, som Eders Søn har nys mig sagt,
At Kongen er i Trondhjem?

Kommandanten.

Saa han har
Ei kunnet tie, den Ulydige! —

Griffenfeld.

Vær ikke vred paa ham derfor. Det var
Mig selv, der gav Anledning til det. Saa
Jeg tør da slutte, at han talte Sandhed? —

Kommandanten.

Det nytter nu ei meer at nægte det.

Griffenfeld.

Men hvorfor vilde I det skjule for mig?
Har I fra høiest Sted Befaling dertil?

Kommandanten.

Nei, jeg har hidtil ikke hørt et Ord
Fra Kongen eller hans Omgivelse.
Jeg tænkte, det var bedst at spare Eder
For den Urolighed, et skuffet Haab
Kun maatte bringe. Vil Hans Majestæt
Jer Noget, skal jeg strax meddele det.

Griffenfeld.

Jeg takker for den Omhu. Men der er
Dog tvende Sider ved den Sag, min Herre.
Jeg turde og vel have Skjel at søge
Til Kongen, selv om han ei søgte mig.

Kommandanten.

Hvorledes vil I det, naar I er Fange?

Griffenfeld.

Jeg veed det vel, en Dømt har ingen Ret.
Men I har viist mig slig Deeltagelse,
Min brave Ven, alt fra jeg kom hertil,
At jeg kan ikke støde bort det Haab,
I vil mig bistaa ved en Leilighed
Som denne, der er lig et Tegn fra Himlen
Og aldrig kommer meer, hvis nu den tabes.

Kommandanten.

Hvor jeg har kunnet mildne Eders Fængsel,
Der har jeg gjerne gjort det. Men min Magt
Gaar ikke udenfor min Fæstnings Mure.

Griffenfeld.

Der gives Øieblikke dog i Livet,
Hvor Mure sprænges kan af Hjertets Slag.

Kommandanten.

Hvad mener I? — Jeg kan Jer ei frigive,
Selv om jeg vilde.

Griffenfeld.

Nei — men I kan lade
Mig kun en Dag, en eneste, i Smug
Ukjendt, forklædt, til Trondhjem komme over
Da skal jeg inden Aften atter stille
Mig her i Fængslet, hvad der saa end skeer —
Det lover jeg og sværger paa min Ære.

Kommandanten.

Umuligt.

Griffenfeld.

O, I tvivler paa mit Ord.
Vel sandt, mit grevelige Skjold er brudt,
Mit Navn udslettet. Men dog maa en Mand
Og en Soldat, som I, vel kunne tro,
At saadan Mand, som jeg, har end en Ære,
Som intet Magtsprog kan fradømme ham.

Kommandanten.

Jeg tvivler ei paa Eders Æresord.
Men I har kaldt mig en Soldat. Det er jeg,
Og intet meer. Kan I, en Mand af Ære,
Da ville, en Soldat saa skulde svigte
Sin Fane-Ed, forlade saa sin Post?

Griffenfeld.

Jeg tror, I tager denne Sag for strengt.
I bryder ikke Eders Ed, forlader

Ei Eders Post, fordi om I bevilger
En Fange saadan kort, betinget Frist.

Kommandanten.

Det kan ei ske.

Griffenfeld.

Det maa ske. Enten I
Mig hjælper eller ikke, maa jeg over
Til Trondhjem, medens Kongen er der, skulde
Jeg end med disse Negle grave mig
Igjennem Fængslets Muur. Jeg siger Eder,
Hvis I ei giver den forlangte Frist,
Vil jeg benytte hver en Leilighed
Til Flugt, som jeg kan finde. Og en Fange,
Som kjæmper for sit Liv, ei giver tabt.

Kommandanten.

Forsøg det — I vil finde alle Vagter
Fordoblede — hver Baad fra Øen fjernet —

Soldaterne har Ordre til at fyre
Paa hver mistænkelig.

Griffenfeld.

Saa lad dem træffe!
Langt bedre saa at dø paa engang, let,
I Kampen for sin Frihed, end som her
At raadne hen i langsom, daglig Død! —

Kommandanten.

Ulykkelige Mand! Saa kom dog atter
Til Eder selv, I var jo før saa stærk.
Med Rette frygted jeg, at dette Budskab
Om Kongens Nærhed maatte gribe Eder
Med Haab, med Uro. Og ved Gud, jeg vilde
Saa gjerne hjælpe Eder, hvor jeg kan.
Men hvad I nys forlangte, er ei gjørligt.
Dog kunde jeg maaske, hvis her I skrev
Et Brev til Kongen, faa det bragt til ham.

Griffenfeld.

Et Brev? hvortil? — De kolde, stumme Skrifttegn
Ei vilde røre ham, selv om de kom
Ham og for Øine — og jeg frygter for
De vilde aldrig naa saa langt. Hvem er
I Kongens Følge?

Kommandanten.

Reventlow, Grev Knuth,
Etatsraad Moth, Statholder Gyldenløve.

Griffenfeld.

Jeg tænkte mig det nok. De samme Fiender,
Som have styrtet mig. Den usle Moth
Kan ei tilgive mig, at jeg har virket
Imod hans Søsters, mod Kongsfrillens Magt;
Og Gyldenløve er min værste Uven —
Han kan mig aldrig glemme, jeg engang
Advared Kongen mod hans slette Selskab.
Han vilde mig forfølge i min Grav,

Om han det kunde. Saa, hvor kan I tro,
Mit Brev naar Kongen gjennem slige Hænder?

Kommandanten.

Vi kan jo dog forsøge det. Jeg har
En Ven i Trondhjem, jeg kan stole paa,
Og som har daglig Adgang nu til Kongen.
Igjennem ham jeg haaber at faa bragt
Jert Brev i Majestætens egen Haand.

Griffenfeld.

I Guds Navn da — saa lad mig skrive det,
Som jeg har skrevet før saa mange til ham —
Skjønt vel jeg aner, det ei baader stort.
Ei Noget bør dog lades uforsøgt —
En Druknende jo griber til et Halmstraa.
Om et Kvarteer skal Brevet være færdigt,
Saa vil I strax det lade bringe over
Til Eders Ven? — Jeg har ei Raad at vente
En Nat endnu.

Kommandanten.

Vær rolig, jeg skal selv
Besørge det, saa snart I har det rede.
Saalænge Gud befalet, ædle Fange! —

(Idet han lukker Døren op for at gaa, og Griffenfeld sætter sig til at skrive, kommer Peder indstyrtende.)

Peder.

O Fader! — O Hr. Kantsler! — Der er kommen
Nu høie Fremmede til Munkholmen.
En Baad med Fakler, mange Folk ombord,
Just lagde ind til Bryggen. Selv jeg saa
En prægtig Mand med Stjerne og med Baand —
Han spurgte efter Kommandanten —

Kommandanten.

Vel,
Jeg kommer strax. (til Griffenfeld.)
Skriv ikkun Eders Brev;
Angaar Besøget Eder, skal jeg strax

Jer melde det. (til Peder.)

Du følger mig.

Peder (til Griffenfeld.)

O, Herre!

Nu dages det! — Om det var Kongen selv! —

(Han følger Faderen ud, Døren lukkes efter dem.)

Griffenfeld (alene, i stærk Sindsbevægelse.)

Om det var Kongen? — Tør jeg tænke det? —
Nei, nei, lad mig ei atter give efter
For Haabet, som saa tidt har skuffet mig —
Det Haab, han engang vilde savne mig,
Indsee sin Uret mod mig. Bort, du Frister! —
Hvo kan det være? — En af mine Fiender?
Hvad skulde de vel her? — De har jo drevet
Forfølgelsen indtil det Yderste;
De har jo intet meer at røve mig,
Undtagen dette usle Liv. Men Kongen,

Han var engang min Ven — han er ei ond,
Kun svag, letsindig. Var det da ei muligt,
At han, saa nær mit Fængsel, kunde drages
Derhen, at se sin Ungdoms Ven og Lærer? —
Og staar han engang for mit Aasyn her,
Da maa de falde, alle dunkle Slør,
Som have skjult for ham den fulde Sandhed,
Da maa han aabne mig sin Favn igjen.

(reiser sig.)

Ha — jeg kan ikke skrive nu. Saa bort
I kolde Bogstaver! — Nu skal et Blik,
Et Ord fra Hjertets Dyb udrette meer
End mange skrevne Sider til min Frelse.
Tys — hører jeg ei mange Skridt i Gangen?
Man aabner alt — vær fattet nu, min Sjæl!

(Fængselsdøren aabnes paa vid Gab. Man seer Gangen udenfor opfyldt af Bevæbnede og Tjenere med Fakler, der oplyse Cellen. Griffenfeld gjør uvilkaarligt et Par Skridt mod Døren, men farer tilbage, da han seer Statholder Gyldenløve indtræde, fulgt af Kommandanten og Peder.)

Griffenfeld (idet han farer tilbage.)

Ha, Gyldenløve!

(Han bliver staaende ved Forsiden af Bordet, støttende sig til det, med Ryggen vendt mod Gyldenløve, dog saaledes, at hans Ansigt sees af Tilskuerne.)

Gyldenløve (til Kommandanten.)

Som sagt, Hr. Kommandant, jeg kom herud
For, efter Embeds Pligt, at inspicere
Nu dette Fængsel. Hvo er denne Fange?

Kommandanten.

Vist Eders Naade kjender ham fra før —
Han kaldtes engang Kantsler Griffenfeld.

Gyldenløve.

Aha! — Viintappersønnen Schumacher!
Man kan saa let ei kjende Folk paa Ryggen.
Det synes, Kommandant, som Eders Fanger
Ei holdes i den skyldige Respekt.

Kommandanten.

Vel Eders Naade maa undskylde ham —
Slig Overraskelse — men naar han hører,
I bringer Bud fra Kongen —

Gyldenløve.

Jeg har ingen
Meddelelse at bringe ham fra Kongen.
Hans Majestæt har Andet at bestille,
End saa at tænke paa en dømt Forbryder.
Han har ham længst forglemt. Dog kunde det
Vel hænde, jeg af Medynk vilde bringe
Ham nu i Kongens Minde, saa hans Straf
Maaske blev meer formildet, end den er.
Men kun, hvis han her ydmyg supplicerer
Mig, Norges Statholder og Kongens Frænde,
Om saadan Gunst.

Peder (afsides.)

O Gud, det gjør han ei!

Kommandanten.

Min høie Herre — hvortil denne Form?
Han er ydmyget nok. Niaarigt Fængsel
Og nedbrudt Helbred bede nok for ham.

Gyldenløve.

Man har ei æsket Eders Raad. Og se —
End synes Fangen ei at høre os.
Nu vel, saa lad ham tage Følgerne.

(opdager Bøgerne paa Bordet.)

Hvad seer jeg? — Her er Skrivetøi, Papirer
Og Bøger? — Kommandant, saavidt jeg veed,
Var Sligt ham jo forment i den Instrux,
I fik, da han blev sat herind?

Kommandanten.

Jeg troede —

Gyldenløve.

I har ei her at tro, men kun at lyde.

Tag dette Kram og lad det bringes over
Til Biskop Krog i Trondhjem, — han skal see,
Om der er noget Statsfarligt deri.

Peder (farer frem.)

Det kan I ei, min Fader! — O, for Guds Skyld
Berøv ham ikke hans Papirer, Herre!
De er jo Alt, den store Lærde har
At trøstes ved! — Rør ikke ved hans Bøger,
Mit Liv forsvarer dem!

Gyldenløve

Hvo er den Dreng?
Hvorledes kom han her?

Kommandanten.

Han er min Søn.
Tilgiv ham, Herre — Fangen er hans Lærer,
Han elsker disse Bøger.

Gyldenløve.

Vil man see!
Her lever man nok ganske amicalt.
Men det skal have Ende! Vagt, grib Drengen
Og kast ham i et Fangehul, til Sagen
Kan undersøges —

(Vagten gjør en Bevægelse.)

Griffenfeld (vender sig om.)

Stands! — Hold Jer til mig —
Den Dreng har ingen Skyld.

Gyldenløve.

Saa, endelig
I fik da Mælet, Mand!

Griffenfeld.

Men ei for mig
Jeg taler, kun for Drengen. Lad ham fare —
Forspild ei ogsaa dette unge Liv!
Jeg lover, jeg skal aldrig se ham meer.

Peder.

Min elskte Lærer, lad dem sætte mig
I Fængsel kun, saa bliver jeg hos Dig

Griffenfeld.

Tro ikke det — de vil os skille ad. —
Nu, Gyldenløve, vil I nægte mig
Den første, sidste Bøn, jeg gjør til Eder?
Lad Drengen gaa herfra, men fri!

Gyldenløve.

Nu vel,
Saa lad ham løbe. Men fra Munkholm skal han
Og aldrig lades ind i Fængslet meer.

Kommandanten.

Saa gaa vi begge. Jeg er ikke skabt
Til Bøddel. Jeg forlanger nu min Afsked.

Gyldenløve.

Den havde I alt fra den Stund, jeg mærked,
I understøtter Fangen. Kaptain Reckwitz!

(Han vinker ad en Officeer, der træder frem.)

I overtager nu Kommandoen
Paa denne Fæstning.

(Medens Gyldenløve taler afsides med Officeren, nærmer Major Skeen sig Griffenfeld og griber hans Haand.)

Major Skeen.

Vi maa da skilles, Herre. Gjerne vilde
Jeg være blevet her, for Eders Skyld,
Men saa det var umuligt. (sagte.)
Har I Brevet? —
Maaske der end er Tid. Nu kan jeg frit
Besørge det.

Griffenfeld.

Jeg skriver ikke mere.
Alt er forbi.

Officeren (træder hen til Major Skeen.)

Jeg har Befaling til at lade Eder
Samt Eders Søn bortfjerne strax fra Øen.
I følger mig.

Major Skeen (til Griffenfeld.)

Farvel da — Gud med Eder!

Peder.

Jeg siger ei Farvel. Jeg gaar til Kongen
I Trondhjem, eller hvor han er — jeg kommer
Engang dog hid med Eders Frihedsbrev! —

Griffenfeld (lægger sin Haand paa hans Hoved.)

Gud signe Dig, min Søn! — Sørg ei for mig.
Snart er jeg fri — men ei paa denne Jord.

(Peder river sig løs fra Griffenfeld og føres ud med Faderen. Gyldenløve bliver staaende tilbage ligeoverfor Griffenfeld.)

Griffenfeld.

Hvad vil I her endnu, Grev Gyldenløve?
Nu har I dog ei meer at røve mig?

Gyldenløve.

Jo, end et lønligt Haab. Tro ikke, Kongen
Er end i Trondhjem. Han er alt ombord
I Skibet, som skal føre ham til Danmark.
Ret snart I høre vil Kanonsalut —
Da staar han ud af Fjorden. Jeg skal støde
Til Skibet med min Baad. Saa, vil I end
I denne sidste Frist et Ord til Kongen,
Bed mig at bringe det. Fat Eders Stilling
Og min; kun jeg har Vei til Kongens Øre —
Vil I det søge?

Griffenfeld.

Ikke gjennem Eder. —
Saa dybt ei Griffenfeld fornedrer sig.

Gyldenløve.

Det er den sidste Haand, som rækkes Eder.

Griffenfeld.

Men en Forræders Haand. I vilde kun
Mig saa besmitte i min egen Sjæl,
For ret at nyde min Forsmædelse
Og siden dog ei holde Eders Løfte.
Jeg kjender Eder, Ulrik Gyldenløve! —
Lad mig kun dø i Ro.

Gyldenløve.

Nei, I maa leve
End mange Aar i dette samme Fængsel.

Griffenfeld.

Som Gud det vil. Han vil nok hjælpe mig, —
Af Mennesker jeg venter Intet meer.
Gaa I kun hen til Eders gyldne Løgn!
Jeg byttede den ikke mod mit Fængsel.

Ja, Gyldenløve, som jeg staar nu her
Forladt og arm, berøvet Frihed, Ære,
Jeg vilde ikke skifte Plads med Eder, —
Som I nu gaar til Kongens Bord, at lokke
Ham der til Svir, til Glemsel af alt Godt,
Og til Fordærvelse for Nordens Riger.
Jeg stævner Eder ind for Herrens Domstol!
I er hjemfalden til Forbandelse
Som Kain og som Judas. Ja, selv her
I Verden vil Historien dømme Eder!
Det nytter ei, I vil berøve mig
Min Pen, min Bog. Hver Steen i disse Mure
Skal graves ind med Ildskrift af min Haand
Og vidne høit mod Eder, men for Den,
I har forfulgt nu lige til hans Fængsel.
Hans Navn, som I har troet at udslette,
Skal stige klart igjennem Tiderne
Og drage Eders med, men kun til Afsky. —
Nu har jeg talt. I fik dog høre mig.

Befri mig nu fra Eders lede Aasyn
Og lad mig saa alene med min Gud!

(Gyldenløve staar overvældet, vil tale, men finder ei Ord og gaar hurtigt ud. Døren lukkes efter ham, og derved bliver det dunkelt i Cellen.)

(Man hører Kanonsalut i det Fjerne.)

Griffenfeld (alene.)

Ha! — det var Tegnet jo. — Nu reiser Kongen.
Farvel, mit sidste Haab paa denne Jord!
Væld over mig, du mørke Fængselsnat,
Og lad mig sove, sove til jeg vaagner
Af onde Drøm, til evigt Morgenlys!

(Han synker om i Lænestolen.)

Anden Afdeling.

(Tretten Aar senere).

Griffenfelds Celle paa Munkholm, som i forrige Afdeling. Ved Bordet sidder Griffenfeld tilbagelænet i sin Stol, sovende. Han er ældet, bleg og udtæret, og hans Haar er blevet graat.

Peder Svendsen Skeen bliver i Stilhed lukket ind af en gammel Vagtmester.

Vagtmesteren.

Tys, vi maa være stille — Fangen sover.
Han pleier saa at hvile sig en Stund
Lidt efter Middag.

Peder Skeen (sagte).

Hvordan har han det?

Vagtmesteren.

Kun daarligt, som I seer. Han er nu svag —
Jeg frygter for, han gjør det ikke længe.

Peder Skeen.

Har man da ei ham skaffet Lægehjælp?

Vagtmesteren.

Jo vist, saa ofte Veiret det tillod,
Var Doktor Frauen over her fra Byen,
Men ikke tror jeg, at det hjælper stort.

Peder Skeen.

Han har ei manglet Noget?

Vagtmesteren.

Ikke andet
End Friheden og Bøger. Siden Reckwitz,
Den haarde Tydsker, som af Gyldenløve

Blev gjort til Kommandant, har faaet Afsked,
Er Fangen af hans Eftermænd behandlet
Med al den Skaansel, som var mulig kun.

Peder Skeen.

Forlad mig nu, og siig til Kommandanten,
Han holder Alting rede saa som aftalt.

Vagtmesteren.

Vel, Herre. Skal jeg lukke Døren?

Peder Skeen.

Ja,
Men ikke laase den. Du veed min Fuldmagt,
Derefter har jeg at berede ham
Som Præst, til hvad der forestaar. Gaa nu.

(Vagtmesteren gaar.)

Peder Skeen (sagte).

Her er jeg da igjen! Den samme Celle
Hvor jeg for tretten Aar tilbage sad

Halv Dreng endnu og læste min Plutarch
Med ham, der endnu sidder fangen her
Paa samme Plads, som om han ikke havde
Forladt sin Lænestol i al den Tid!
Og dog, hvor sært forandret! — Hvilket Syn!
Hvor han er bleg og ældet! Og hans lange,
Hans sorte Haar er blevet sølverhvidt!
Hans høie Pande er af Rynker furet,
Og over dette ædle Aasyn ligger
Et Præg af Lidelse, et Dødens Slør!
Og her i Cellen er ei Alt som forhen. —
Paa Bordet findes ingen Bøger meer
Og ei Papirer — intet Skrivetøi.
Den Arme! — Saa har de dog udført Trudslen —
Kan menneskelig Grumhed gaa saa vidt?
At tage fra ham Skriften, Tankens Næring,
Den eneste, han kunde leve ved!
Men se — se her! — ja — Bordets Egeplade
Og Vinduesruderne, og alle Mure

Bedækket er med Vers og med Sententser,
Som han har ridset ind med Kul, med Steen.
Saa har de dog ei ganske kunnet kneble
Den stærke Aand, som her er indesluttet!
Og se — i Gulvets Planker denne Fure,
Som strækker sig fra Væg til Væg, den har
Hans Fodtrin vel udhulet ved at vandre
Frem og tilbage disse mange Aar
Som fangen Løve i sit snevre Bur! —
Det er et Under, han har kunnet leve
Til denne Dag. O, maatte den ei komme
Forsilde nu! — Hvor han er stille end!
Man hører ei et Aandedrag. Ha, skulde
Den store Sjæl alt være nu befriet
Før Legemet kan vorde det? — Min Gud,
Kom jeg for sent, er det hans Lig, jeg seer?

(bøier sig over Griffenfeld).

Nei, Hjertet slaar — han sover kun.
Han sover!
O smertedulmende, o milde Søvn! —

Du Engel sendt fra Paradisets Have,
Saa kan du end med dine bløde Vinger
Indlulle denne pinte Sjæl i Glemsel
Af Alt, hvad han har lidt, i søde Drømme!
Ja se! et stille Smil hensvæver over
De blege Læber! Han maa ikke vækkes.
Jeg venter, til han vaagner af sig selv.

(Han bliver staaende ved Siden af Lænestolen. Efter et Par Minutters Forløb vaagner den Sovende).

Griffenfeld (endnu halvt i Drømme).

Min Moder! — O, forlad mig ei — jeg hvilte
Mit Hoved ved dit Bryst, som i min Barndom.
(løfter Hovedet).
Hvor er jeg? — Altid her, i denne Celle.
Det var en Drøm. Men hun er forudgangen,
Og jeg skal finde hende snart igjen,
Hun, som har lidt ved mig to Fødslers Smerte
Og dog har elsket mig, som ingen Anden.

(faaer Øie paa Peder Skeen).

Men jeg er ikke ene. Bliver jeg
Beluret og i Søvne? — Hvo er her?

Peder Skeen (tager hans Haand).

En trofast Ven.

Griffenfeld.

En Ven? — Det Ords Betydning
Har jeg fast glemt. Hvo er Du? O, nu seer jeg
Først af din Klædning, til hvad Stand Du hører.
Du er vel en af Præsterne fra Trondhjem,
Som af og til man sender mig herover
At præke Bod for mig. Forskaan mig nu —
Jeg er for svag, at høre Dig idag.

Peder Skeen.

Vel er jeg Præst, men kom ei hid som Eders
Bodsprædikant. O, I behøver ingen —
Jert Fængselsliv er Bodspræst meer end nok.
Tilgiv, om jeg forstyrred Eders Ro. —

Jeg søgte Eder kun, for at betale
En gammel Gjæld.

Griffenfeld.

Til mig? Nu skeer der Under!
Der findes virkelig da En, som vil
Betale nu den faldne Griffenfeld,
Hvad han i Lykkens Tid kan have udlaant.
Hvad skylder Du mig?

Peder Skeen.

O, ret meget, Herre!
Det hele Grundlag for min Dannelse,
Min Gang i Livet.

Griffenfeld.

Hvad vil dette sige?

Peder Skeen.

Erindrer I da ei den unge Gut,

En Søn af Kommandanten, Major Skeen,
Hvem I engang i denne samme Celle
Har undervist? —

Griffenfeld.

Hvordan? — Du skulde være
Min Peder, han, min kjæreste Discipel?
Han, som blev jaget bort hin onde Dag,
Da Gyldenløve var her?

Peder

Ja, den Samme.

Griffenfeld (reiser sig møisomt).

Til Lyset da — at jeg kan se Dig ret.
Mit Syn er svækket nu, som mine Been.
Staa der — saa Lys fra Vinduet falder paa Dig.
Ja, virkelig! — dit unge Billed dæmrer
Nu for mig gjennem Mandens modne Træk.
Hvor Du er bleven stor og kraftig, Peder! —

Din Kind er solbrændt og din Hage dækkes
Af fyldigt Skjæg. Men dog dit Øie lyser
saa barnefromt og kjærligt, som tilforn.
Paa det jeg kjender Dig. Kom, sæt Dig hos mig.

(Han sætter sig igjen; Peder tager Plads paa en Skammel ved hans Side).

Griffenfeld.

Saaledes. Nu vi sidde jo som før
I gamle Dage. Søn, jeg takker Dig,
At Du har bragt mig denne sidste Glæde.
Men hvordan kom Du hid? Hvo gav Dig Lov
At gjæste her din gamle, fangne Lærer?

Peder.

Hvis I tillader, vil jeg nu berette
Jer en Historie fra mit eget Liv,
Som I engang fortalte mig om Eders.

Griffenfeld.

Velan — saa skifte vi da Roller nu.
Jeg hører, Du fortæller. Det er Ret,
Jeg har nu Intet at fortælle meer,
Mit Liv har slæbt sig saa ensformigt hen
Alt siden Du forlod mig, som de Draaber
Der falde Dryp i Dryp fra Taget ned.

Peder.

Men Draaben kan udhule Træ og Steen.
Deraf man seer jo Spor i dette Kammer
Saa talende, saa gribende, at ei
Den største Digters Ord gaa meer til Hjertet.

Griffenfeld.

Ak ja, man maatte finde Noget paa
For ei at blive sløv og sindsforvirret.
Men din Historie? — Jeg seer det paa Dig,
Den bliver ei saa sørgelig, som min.

Peder.

Jeg haaber ogsaa, den skal ende bedre.
I veed, da med min Fader jeg kom over
Til Trondhjem, hin den rædselsfulde Kveld,
Var Kongen reist. Jeg kunde altsaa ei
Udføre der min stolte Drengeplan,
At søge ham for Eder. Tro dog ei
Jeg opgav den saa snart. Den fulgte mig,
Den svandt og kom igjen, og er nu modnet
Trods alle Skuffelser. Min Fader blev
Af Gyldenløve, vel til Straf, forsat
Som Fæstningskommandant paa Vardøhuus.
Han tog mig med. Jeg maatte følge ham.
Selv om jeg havde kunnet, vilde jeg
Ham ei forlade i hans Ensomhed
Paa hin den golde Ø, mod yderst Nord,
Hvor Dagen er en Nat, og Natten Dag.
Tre Aar vi leved der. Saa døde han.

Griffenfeld.

Saa kaster Griffenfelds den mørke Skjæbne
Sin Skygge og paa dem, der kom ham nær.

Peder.

Men selv i Mørket udgaar der en Glands
Fra denne store Mand paa deres Liv.
Min Fader følte saa. Hvad mig angaar,
Da havde jeg end mere Grund at prise
Min Lærlingstid hos Eder. Thi den gjorde,
At jeg i Ensomheden hisset oppe
Fortsætte kunde min Studering selv,
Saa jeg, da efter Faders Død jeg drog
Til Kjøbenhavn, blev der Student med Hæder.
Nu var jeg altsaa da i Kongestaden!
Jeg var ham nær, den Mægtige, som kunde,
Som maatte, mente jeg, frigive Eder,
Naar kun han havde hørt mit Sandheds Ord.
Min første Udflugt var at ile op

Paa Slottet, der at søge Audients —
Ak, jeg blev altid afvist! — Siden søgte
Jeg hver en Leilighed, at træffe ham —
Jeg lagde mig paa Lur i Mark og Skov,
Naar Kongen, som han pleied, drog paa Jagt;
Men han var ogsaa der omgivet af
En Skare Yndlinger og af Drabanter,
Som stødte mig med Haan og Vold tilbage,
Hvergang jeg prøved at naa frem til ham.

Griffenfeld.

Jeg sagde Dig det jo — det nytter ei
At ville sprænge denne Tryllekreds,
Som har bedaaret Kongen.

Peder.

Ak, jeg tilstaar —
Tilsidst jeg gav mig ogsaa tabt. Mig Livet
Rev med i sin ustandselige Strøm.
Jeg vil ei trætte Jer med at beskrive

Hvorledes jeg blev Kandidat og Præst.
Jeg fik et Landsbykald, jeg gifted mig
Og leved for min Menighed, mit Hjem.
Men ganske glemte jeg dog aldrig hin
Min kjære Ungdomstanke. Stadigt søgte
Fra Trondhjem jeg dog Efterretning om
Hvorledes I det havde, om I leved — —
Saalænge der var Liv, saa var der Haab.
Da kom der en Forandring i min Stilling:
Jeg kaldet blev til første Kapellan
Hos Provsten Jespersen i Kjøbenhavn.

Griffenfeld.

Hvad? — Jespersen? — det Navn jeg skulde
kjende. —
Ja, nu jeg husker det. Jeg hørte engang,
End i min Velmagtstid, en Kandidat
Som bar det Navn, at prædike. Han greb mig,
Han var en Mand med sjeldne Talegaver,
Han vandt min Yndest — jeg befordred ham.

Peder.

Det er den Samme. Og I tog ei feil
I Eders Dom om ham. Viid, han er nu
Høit anseet blandt den danske Præstestand,
Og er Confessionarius hos Kongen.

Griffenfeld.

Et utaknemligt Kald!

Peder.

Dog ei saa ganske.
Han virker Godt, hvor ingen Anden tør det,
Og han har sin Velgjører ikke glemt.
I dette Sind vi To nu let faldt sammen.
Jeg saa deri en Herrens Førelse
Og stærkt kom nu mit Forsæt op igjen
At virke, om end sent, for Eders Frihed.
Jeg skildred ham mit Ophold her hos Eder,
Som Eders Tilstand siden, bad ham tale

Til Kongen derom, eller skaffe mig
Det Foretræde hos Hans Majestæt,
Som hidtil jeg forgjæves havde søgt.
Han lovede at gjøre, hvad han kunde.
Men længe var der ingen ret Anledning,
Thi Kongen levede i Sus og Dus
Med sine Yndlinger, og havde ei
En Stund tilovers for sin Sjælesørger.

Griffenfeld.

Det kan jeg tænke mig.

Peder.

Dog, endelig
Kom denne Stund. Hans Majestæt blev syg —
Da flyed ham hans vilde Glædesfæller,
Og i sin Ensomhed han kaldte Præsten.
Herr Jespersen tillod, at jeg ham fulgte
Som Medhjælp. Saaledes da aabned sig
For mig nu endelig de gyldne Døre,

Som jeg saalænge havde banket paa.
Ak, Griffenfeld — jeg saa den stolte Konge
At ligge pint og bleg paa Smertesleiet —
Men han var ei saa rolig der, som I.
Trods al hans Magt og Glands han var nedslagen,
Der laa en Frygt og Uro i hans Blik,
Som fæstet var imod et Sted paa Væggen,
Hvor mellem mange Billeder en Plads
Stod tom. Min Principal bemærked dette
Og sagde: „Eders Majestæt, mig synes
Et Billed her er borte, som før pleied
Paa dette Sted at hænge.“

Griffenfeld.

Det var mit!
Han lod det male og ophænge, dengang
Jeg endnu var hans Alt. Og saa — hvad saa?

Peder.

Jeg glemmer aldrig Tonen, fuld af Kval,

Hvormed han sagte svared: „Jeg har ladet
Det tage bort — det voldte mig Chagrin.“

Griffenfeld.

Min arme Konge!

Peder.

Præsten blev nu ved:
„Ja vel det maatte volde Eder Sorg
Og Anger, dette Aasyn. Griffenfeld
Har siddet fængslet over tyve Aar.
For haard er hans Arrest, og han er syg.
Min Kapellan, som her er med, kan vidne
Derom af Øiesyn. Hør ham, o Konge!“ —
Nu vinked han til mig — jeg traadte frem
Nedknæled ved den syge Konges Leie,
Og fra mit Hjerte strømmed nu den længe
Tilbageholdte Flod om hvad jeg her
Hos Eder har oplevet, om hvad jeg
Om Eders Tilstand siden har erfaret.

Han hørte stille paa mig, men jeg troede
At se, han var bevæget. Da jeg endte
Med Bøn om Naade, mumled han for sig:
„Hans Uvenner har styrtet ham.“

Griffenfeld.

Saa er det.

Peder.

Nu traadte Provsten til og sagde høit:
„Lad ham saa komme ud nu før han dør —
Jeg indestaar for ham.“ Da mæled Kongen,
Idet han saa sig om, som om han frygted
At Nogen skulde komme: „Gak til Harboe,
Lad ham en Ordre sætte op, men strax.“ —
Jeg iled ud i Forgemakket, hvor
Den brave Oberst Harboe havde Vagt.
Jeg fik ham ind med mig. Han talte sagte
Med Kongen, satte derpaa op to Ordres,
Og forelagde Kongen dem. Hvor banked

Mit Hjerte, mens han, rystende paa Haanden
Greb Pennen, som man rakte ham. De kunde
Jo end i sidste Øieblik indstorme
Hans Yndlinge, som hade Jer til Døden,
Og som han øiensynligt frygted for.
Men Ingen kom — Gud gav os denne Stund.
Han underskrev den ene Ordre, hvilken
Jeg siden hørte, var den mildeste.
Saa sank han mat tilbage, gav os Tegn
At fjerne os. Med Tak til Gud vi skyndte
Os bort, at sætte Ordren strax i Værk.
Jeg vilde ikke lade nogen Anden
Udføre, hvad saa længe var min Drøm —
Jeg fik af Harboe Fuldmagt til at bringe
Hin Ordre selv til Munkholmen. Her er den!
Ja, Griffenfeld! Hvad Drengen Peder loved,
Det bringer han som Mand — Jert Frihedsbrev!

(Han rækker ham et Dokument).

Griffenfeld.

Mit Frihedsbrev! — O, store Gud!

(Han reiser sig og vakler hen til Vinduet for at læse Brevet).

Jeg kan
Ei læse det. Ha — Skriften løber sammen
For mine Øine. Dog jeg skjelne kan
Min Konges Underskrift. O, Christian, Christian!

Peder.

Ja, endeligt har han løsgivet Eder!

Griffenfeld.

Jeg fri! — Jeg kan ei fatte det — Jeg fri!
Skal Sol og Himmel atter varme da
Mit Bryst, mit Hoved, disse valne Lemmer,
Som ere ældede i Fængslets Nat?
Ha! tør jeg virkelig da skride over

Hin Tærskel, gjennem denne tunge Dør,
Som nu i mange, mange Aar har sat
Jernskranken mellem mig og Verdens Liv?
Og som jeg troede aldrig skulde aabnes,
Før jeg i Kisten bares ud deraf?
O, jeg maa prøve det! — Ud, ud til Frihed!

(Han gjør nogle Skridt henimod Døren, men falder kraftløs sammen. Peder understøtter ham og fører ham tilbage til Lænestolen, hvori han nedsynker med det Udraab:)

Det er for sent!

Peder.

O, nei — Tag Eder Tid —
Spar Eders Kræfter nu. Vist er I fri —

(Han gaar hen og støder Døren op).

Se, Døren er alt aaben — Ingen Skildvagt
At se i Gangen meer. Jeg har alt talt
Med Kommandanten, han gjør Alting rede
At føre Eder bort, saa snart I vil.

Griffenfeld.

Hvorhen? — Jeg duer ikke meer til Jorden,
Jeg har ei noget Hjem at søge der.

Peder.

I har en Datter dog.

Griffenfeld.

Ja vel, en Datter.
Men hun kan ikke meer erindre mig —
Hun var kun fire Aar, da jeg blev revet
Fra hende, fra mit Huus, fra Alt, hvad kjært —
Hun blev opfostret hos min gamle Moder,
Som nu er død. Det Sidste, jeg har hørt
Fra hende er, at hun er bleven gift
Med en af Danmarks rige Adelsmænd.
Det maa vel kaldes en uventet Lykke
For Datteren af Griffenfeld. Men jeg
Har ingen Del deri.

Peder.

Jo, det er netop
Til hende, til Steensballegaard i Jylland,
Der, hvor hun boer med Baron Krag, sin Husbond,
At Kongens Ordre siger, I maa nu
Begive Eder.

Griffenfeld.

Saa? — Hvad staar der meer?
Er det som Greve Griffenfeld, med Skjold
Og Ære gjenoprettet, eller som
Den dømte Schumacher, jeg der skal komme?

Peder.

Det staar der Intet om.

Griffenfeld.

Saa kan jeg heller
Ei drage ind som Gjæst i deres Huus.

Tro ei, jeg for mig selv mig bryder om
Den tabte Glands og Greveskjold og Adel —
O, Sligt er langt fra mine Tanker nu.
Men ikke vil jeg, at min Datters Mand
Og hendes Børn skal blues ved, ja ræddes
For den uhyggelige Gjæst, som Kongen
Dem sende vil i mig. Jeg maatte nu
Kun vandre som et Gjenfærd om hos dem
Og skræmme Lyst og Glæde bort fra Huset.

Peder.

Jeg tror dog, Herre, at I vilde der
Med Ærefrygt og Kjærlighed modtages.
I vilde leve op igjen hos Barn
Og Børnebørn, som sætte deres Hæder
I, at de stamme ned fra Griffenfeld.
Jeg veed det vist, skjønt ei jeg gav mig Tid
At reise derom, før jeg drog herop.
Men der er skrevet til dem. Svaret kan
Ei være her endnu, men ventes dagligt.

Griffenfeld.

Saa vil jeg oppebie det i Trondhjem.
Der kjender man mig kun som Den, jeg nu
Er bleven, ei som Den, jeg engang var.
Der kan jeg leve stille, ubemærket
Og nyde af den Frihed og den Fred,
Gud end vil unde mig i Aftenstunden.
Du seer jo og, jeg er for svag, at reise
Saa lang en Vei som ned til Danmark nu.
Vel gjensaa gjerne jeg mit Fødeland
Med al dets Yndighed, dets lyse Skove —
Men disse stolte Klipper her i Norge
Har nu saa længe været dog mit Hjem,
At fast jeg ei kan tænke mig et andet.
Saa, Peder, før mig over da til Trondhjem.
Nu kan jeg did uhindret komme over
Og blive der saa længe, som jeg selv
Det ønsker, ikke sandt?

Peder.

Forstaar sig, indtil
I atter kommet er saa vidt til Kræfter,
At I kan reise videre.

Griffenfeld.

Nu, nu —
Det vil ei vare længe. Se, i Trondhjem
Jeg kjender og en Enke, Anna Ramus,
Hun er en Datter af den Oberst Kyhn
Som her var Kommandant. Hun var min Lærling
Og har mig kjær. Jeg veed, hun gjerne tager
Mig i sit Huus, saa snart jeg ønsker det.
Før mig til hende.

Peder.

Nu velan, det skal jeg.
O, hun er lykkelig, som kan Jer huse!
Hvor gjerne gjorde ikke selv jeg Krav

Paa denne Ære. Men I kan ei følge
Mig nu til Kjøbenhavn.

Griffenfeld.

Det sidste Sted,
Jeg vilde søge!

Peder.

Men til Eders Datter
I drager dog, saa snart der kommer Bud?

Griffenfeld.

Saa maa de skynde sig, thi ellers kunde
Det hænde let, at Budet fandt mig alt
Bortfaret paa en anden, større Reise.

Peder.

O, Herre, tænk ei saa! — Frisk Luft og Frihed
Vil snart opreise Eders sjunkne Kraft.

Griffenfeld.

Jeg tror det ei. Og venlig er mig Tanken,
Om mine trætte Lemmer fange Hvile
Nær Stedet, hvor jeg led og blev gjenfødt.

Peder.

Dog bedre tykkes mig, om Griffenfeld
Sent, efter rolig Alderdom hos Sine,
Blev stedt til Hvile hos sin Datters Slægt
I Gravkapellet ved Steensballegaard.

Griffenfeld.

Som Gud det raader.

Vagtmesteren (kommer ind).

Kommandanten beder
De tvende Herrer komme ind til ham —
Han har nu alt beredt til Overfarten.

Griffenfeld (reiser sig).

Og jeg er rede. Tak, du gode Gamle
For al din Venlighed mod mig, som Fange.
Tak og de andre Vogtere fra mig —
De have alle i de sidste Tider
Udført med Blidhed deres haarde Hverv.
Det Lidet, her jeg efterlader, skal
Nu være Eders. Kun een Gjenstand tager
Jeg med mig fra mit Fængsel.

(Han gaar hen til en Hylde og tager derfra en i Pergament indbundet Bog).

Det er en Bog, den Eneste, man havde
Mig ladet her beholde. Men det er
Den bedste dog, den dyreste af alle —
Vor Herre Christi Nye Testamente.
Og se — her har jeg med en Knappenaal
I Bindets Pergament indridset tæt
En Kommentar dertil, og nogle Vers.
Jeg kan ei skille mig ved den, saalænge

Jeg lever. Men, naar jeg er død, da skal
Den vorde dig en Arvelod, min Søn,
Ifra din gamle Lærer, og en Tak
For al din Kjærlighed og faste Troskab.

Peder.

Naar denne Arv, gid sent, tilfalder mig,
Da skal den opbevares i min Slægt
Med Ærefrygt, og som et kostbart Vidne
Om at den store Fange var mig god.

Griffenfeld.

Hils Jespersen fra mig — bring ham min Tak,
Fordi saa virksomt han mig har erindret.
Bed ham og sige Kongen: Griffenfeld
Tilgiver ham, og ønsker ham i Døden
Den samme Fred, som selv han haaber paa.

(seer sig om).

Og nu Farvel, du gamle Munkholms Kloster,
Mit Fængsel og mit Hjem i atten Aar!

Midt op af Havet hæver du dit Hoved,
Beboet før af kappeklædte Mænd,
Som loved Gud med Sange, Nat og Dag.
Nu lyder her ei Bedeklokken meer —
Kanonen tordner kun fra dine Volde,
Naar Kongens Skibe drage her forbi.
Men og mit Suk har lydt her mangen Nat
Og stille Bønner har min Sjæl udaandet.
Naar saa de vilde Havets Bølger brøde
Afmægtigt mod dit haarde Klippebryst —
Da tænkte jeg: Hvad er det vel, at Havet
Og Klippens Taarn Dig her vil minde om?
Ja, — om Guds Navn, som er det faste Taarn,
Der giver de Ulykkelige Tilflugt
Og er de Fromme til Beskjærmelse!

(Han gaar langsomt ud, understøttet af Peder, og fulgt af Vagtmesteren).
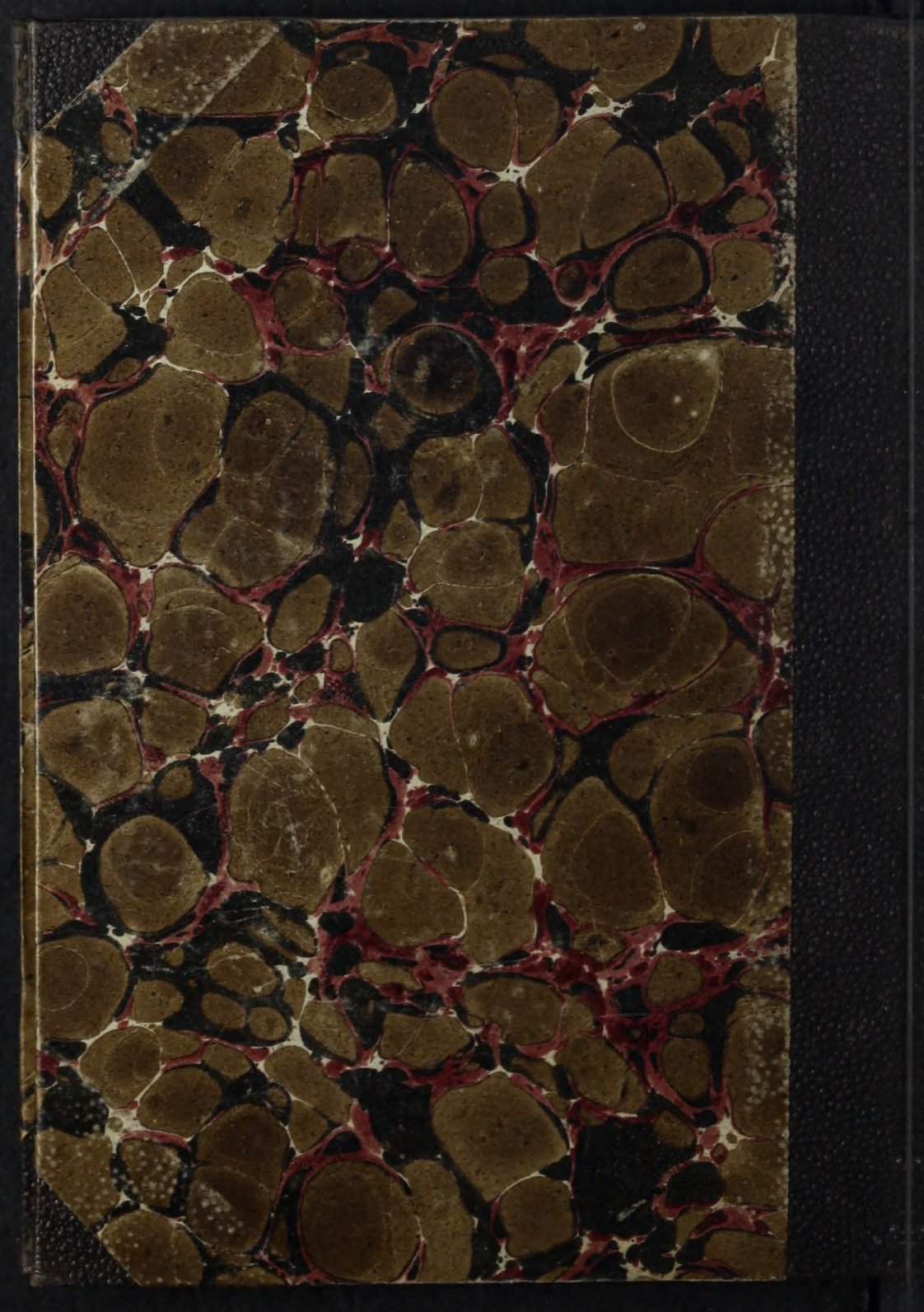
Anm. Slutningsreplikken er en fri Gjengivelse af Griffenfelds egne Ord i hans latinske Digt til Munkholm.